

удк 81'373.421

Олена Дюндик

Інститут української мови НАН України, м. Київ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА ШКОЛА-СЕМІНАР «МЕТАМОВИ СЛОВНИКІВ РІЗНИХ ТИПІВ: БУДОВА ТА ЗАСТОСУВАННЯ»

5 — 6 червня 2018 р. у рамках програми виконання спільних дослідницьких проектів Інституту української мови НАН України та Інституту славістики Польської Академії наук «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства» й «Лексичні, словотвірні і фразеологічні інновації в сучасних слов'янських мовах» в Інституті української мови НАН України відбулася Міжнародна наукова школа-семінар «*Метамови словників різних типів: будова та застосування*». Офіційними організаторами школи-семінару виступили Інститут української мови НАН України, Інститут славістики Польської АН, Польський комітет славістів, Комісія з лінгвістичної бібліографії при Міжнародному комітеті славістів.

Координатор проекту з української сторони проф. Є.А. Карпіловська запропонувала поєднати наукові доповіді з проведенням майстер-класів відомих фахівців, орієнтованих на виконання різних мовознавчих завдань. Оскільки минулого року така форма роботи виявилася плідною і здобула схвалення всіх учасників заходу, цього року було вирішено провести засідання в тому ж форматі. У роботі школи-семінару взяли участь виконавці проектів з польської та української сторони, а також науковці з інших наукових установ і закладів вищої освіти Києва, Львова, Луцька, Житомира, Слов'янська, Черкас.

Цьогорічна червнева школа-семінар у Києві стала вже п'ятим заходом за час виконання згаданих проектів: 20 —

© О.А. ДЮНДИК, 2018

21 квітня 2016 р. у Києві відбувся Міжнародний науковий семінар «Мови Європи в стані оновлення», 5 — 6 вересня 2016 р. у Варшаві пройшла Міжнародна наукова конференція «Славістика в цифровому просторі», 13 — 14 червня 2017 р. в Києві відбулася Міжнародна наукова школа-семінар «Бази даних і системи для потреб сучасного мовознавства», 8 вересня 2017 р. у Варшаві пройшла міжнародна наукова конференція «Довкола інформаційно-пошукових систем і словотворення».

Вступне слово на цьогорічній Міжнародній школі-семінарі виголосив директор Інституту української мови НАН України проф. П.Ю. Гриценко, який вказав на перспективність міжнародної співпраці славістів України та Польщі. Учений підкреслив важливість лексикографічних праць для лінгвістичних досліджень і висловив сподівання, що така співпраця сприятиме зміцненню традицій школи лексикографії в Україні, а також буде корисною під час пошуків нових типів і форм словників.

Ранкове засідання 5 червня було відкрито доповіддю керівника Лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка проф. **Н.П. Дарчук** (Київ) «Інформаційні ресурси тезаурусотворення», що стосувалася досвіду укладання електронного тезауруса української мови на базі власних розробок та напрацювань у галузі комп'ютерної лінгвістики. Доповідь координатора спільних проектів з польської сторони д-ра **П. Ковальського** (Варшава) «Конфронтативний опис польської та словенської мовної термінології» стосувалася теоретичних проблем опису лінгвістичної термінології у сучасних словниках, а д-р **М. Фастин** (Варшава) у доповіді «Методологія розроблення словникових ремарок на прикладі неологізмів С. Лема» основну увагу приділив практичним питанням ремаркування нових слів у словнику неологізмів, над яким він працює. **В.В. Жуковська** (Житомир) у доповіді «Структура і принципи укладання навчального англо-українського словника академічного мовлення (пілотний проект)» поділилася з учасниками школи-семінару досвідом укладання двомовного словника, що надає інформацію про специфіку англomовного академічного письмового мовлення, зокрема про англійські відповідники певних конструкцій, формул мовного етикету, що вживаються в українському науковому дискурсі. **Я. Банасяк** (Варшава) у доповіді «Синтаксичні властивості безсполучникових показників причиново-наслідкових відношень у польській та болгарській мовах у лексикографічному аспекті» представив порівняльне дослідження ремаркування причиново-наслідкових зв'язків у польській та болгарській лексикографічній традиціях. **В.Ф. Старко** (Луцьк) у доповіді «Проблеми метамови в англomовній лексикографії» ознайомив присутніх із відмінностями в структурі лінгвістичного опису словників англійської та української мови, означив принципи роботи укладачів провідних словників англійської мови (Oxford Publishing, Longman, Webster) з аудиторією користувачів словників.

Вечірнє засідання відбувалося у форматі доповіді-презентації «Проблеми укладання сучасних термінологічних словників» старш. наук. спів-

роб. Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України **О.Д. Кочерги** (Київ). Свою увагу вона зосередила на спільно укладених із Є. Мейнаровичем «Українсько-англійському словнику природничих термінів із префіксом *не-*» (Київ, 2000) та «Англійсько-українсько-англійському словнику наукової мови (Фізика та споріднені науки)» у двох частинах (Вінниця, 2010). **О.Д. Кочерга** подала результати системного вивчення природничих терміносистем української мови, висвітлюючи їхні вади та пропонуючи більш властиві автентичні українського мовомислення. Ці терміни дослідниця вишукує в текстах, а також у словниках 20 — 30 рр. ХХ ст. Запропонований матеріал викликав жваву дискусію серед присутніх, що доводить актуальність і запитаність порушеної теми.

Ранкове засідання 6 червня відкрила **М.В. Жуйкова** (Луцьк) із доповіддю «Лексикографічне опрацювання дієслів: давні труднощі, нові тенденції», в якій розкрила проблеми опису дієслів у тлумачних словниках української та інших мов. Доповідачка звернулася до аналізу тлумачення дієслів *чекати / очікувати*, показавши різні підходи укладачів словників до опису їхньої семантики. **Л.В. Сегін** (Слов'янськ) у доповіді «Українська пунктуація: здобутки, проблеми, перспективи опису та кодифікації» подав глибокий аналіз історії формування української пунктуації, а також указав на перспективи її опису й кодифікації у спеціальних посібниках навчально-методичного спрямування та в «Українському правописі». **О.М. Тищенко** (Київ) представила в доповіді «Лексична картотека: проект електронної системи» проект спеціальної комп'ютерної програми «Лексична картотека української мови», відзначила тяглість традиції роботи з упорядкування лексики в Національній академії наук України від паперової лексичної картотеки, створеної у 1918 р., до сучасного електронного ресурсу, що міститиме як архівну так і новітню картотеку слів, наголосила на важливості створення такої бази для укладання словників української мови ХХІ ст. **Ю.В. Романюк** (Київ) у доповіді «Склад метамови «Пояснювального граматичного словника українських дієслів» запропонувала формат статті нового типу граматичного словника — пояснювального, який унаочнював би не лише граматичну, а й лексичну семантику дієслівної лексики. **О.А. Дюндик** (Київ) у доповіді «Паралельний корпус текстів як джерело для укладання словника мови перекладача (на матеріалі перекладів А. Перепаді)» представила проект паралельного корпусу творів А. Камю в перекладі А. Перепаді та продемонструвала можливості такого корпусу під час укладання словника мови перекладача. **Є.А. Карпіловська** (Київ) виступила з доповіддю «Засоби експлікації семантики у морфемних та словотвірних словниках», у якій розкрила можливості й особливості представлення семантики слів у словниках цих типів.

На вечірньому засіданні 6 червня з доповіддю-презентацією «Фундаментальний «Словник української мови ХVІ — першої половини ХVІІ ст.» як платформа для коротких історичних словників: історія мови і комбінаторика» виступила старш. наук. співроб. Інституту українознавства

ім. І. Крип'якевича Г.М. Дидик-Меуш (Львів). Доповідачка ознайомила присутніх з етапами та особливостями роботи львівських лексикографів над історичним «Словником української мови XVI — першої половини XVII ст.», докладно зупинилася на власній концепції створення історичного словника лексичної сполучуваності. Реалізацію цієї концепції вона продемонструвала на прикладі історичного словника сполучуваності назв природних об'єктів ландшафту «Українські краєвиди XVI — XVIII століть» (Львів, 2015).

У підсумковому слові координатори проектів «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства» і «Лексичні, словотвірні та фразеологічні інновації у слов'янських мовах» д-р **Павел Ковальський** та проф. **Є.А. Карпіловська** подякували всім учасникам Міжнародної наукової школи-семинару за виголошені різнопланові доповіді та жваве обговорення, підкреслили важливість розвитку співпраці науковців України і Польщі й висловили надію на те, що такі школи-семинари в Інституті української мови НАН України перетворяться на добру традицію, оскільки вони збагачують учасників новими знаннями про мову і надають можливості для професійного обговорення наукових здобутків.

Статтю отримано 26.06.2018

Olena Diundyk

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC SCHOOL-SEMINAR “METALANGUAGES OF THE DICTIONARIES OF DIFFERENT TYPES: STRUCTURE AND USE”

On the 5th and 6th of June, 2018 the Institute of Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine hosted the International Scientific School-Seminar “Metalanguages of the Dictionaries of Different Types: Structure and Application”. This seminar was held as a part of joint research projects between the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine and the Institute of Slavic Studies of the Polish Academy of Sciences “Online Bibliography of World Slavonic Linguistics” and “Lexical, word formation and phraseological innovations in modern Slavic languages”. The review provides an overview of the main reports and topics that were considered during the workshop.

Keywords: *Slavic languages, lexicology, lexicography, the Institute of the Ukrainian Language.*